

*Bir Cumhuriyet ocuđunun
Hayat Hikâyesi*

TÜRK MİLLETİNE BORCUMUZ VAR

İdris Yamantürk

Hazırlayan:
Osman akır

ÖTÜKEN

OSMAN ÇAKIR: 1951 yılında Ankara'nın Çamlıdere ilçesi Bayındır köyünde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Ankara'da ve yine yükseköğrenimini, 1976 yılında, Ankara İktisadi Ticari İlimler Akademisi'nde tamamladı.

Toprak Reformu Müsteşarlığı ve TRT Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. 1981 yılı Temmuz ayında, TRT Trabzon Radyosu'ndaki prodüktörlük görevinden ayrılarak serbest çalışma hayatına atıldı. 1981–1996 yılları arasında, Ankara Sitelerde orman ürünleri satıcılığı ve mobilyacılık yaptı. 1996 yılından 2006 yılına kadar da konfeksiyon sektöründe çalıştı. 2006 yılında iş hayatına son vererek kendi deyimi ile "emekli" oldu.

1967 yılında, Türk Ocakları gençlik kollarında başladığı milliyetçilik çalışmalarına Genç Ülkücüler Teşkilatı'nda devam etti. 1971–1973 yılları arasında Türk Ülkücüler Teşkilatı'nın Ankara şubesi başkanlığını yaptı.

1970–1979 yılları arasında haftalık yayımlanmakta olan *Devlet* gazetesinin İdari İşler Müdürlüğünü, yine bu dönem içerisinde *Töre-Devlet-Bozkurt* dergilerinde yazıları yayımlandı. Bu dergilerin yayın hayatına devamında gayretleri oldu. Töre-Devlet Yayınevi'nin kitap neşriyatı çalışmalarına katıldı. Ülkücü Memurlar Derneği Eğitim Sekreterliği görevinde ve *Ülküm* gazetesinin de yayınına katkıda bulundu. Burada da yazıları yayımlandı.

1986'dan sonra yeniden faaliyete geçen Türk Ocakları Ankara Őubesinde ilk dönem görev aldı. Türk Ocakları yayın organı *Türk Yurdu* dergisinin Ankara'da yeniden yayına geçişinde (1989), derginin kuruluş organizasyonunu ve yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bu görevini aralıklarla 10 yıl sürdürdü.

Ötüken Yayınevi tarafından basılmış "Nevzat Kösoğlu ile Söyleşi- Hatıralar yahut Bir Vatan Kurtarma Hikâyesi" adlı bir kitabı bulunmaktadır.

Evli ve üç ocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

Takdim	11
Önsöz.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM ÇOCUKLUĞUMUN HEMŞİN'İ

Çocukluk Dönemi	19
İlkokul Dönemi.....	24
Harp Yılları ve İzleri	32
Çocukluğumun Hemşin'inden Kalanlar.....	36

İKİNCİ BÖLÜM ERZURUM'DA LİSE VE HARP YILLARI

Erzurum ve Yatılı Okul Hayatı.....	47
Erzurum Lisesinden Manzaralar	55
İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye Manzaraları	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM TEKNİK ÜNİVERSİTE VE İSTANBUL GÜNLERİ

Teknik Üniversite Günleri.....	75
Türk Kültür Ocağı ve Dernek Çalışmaları.....	84
Türk Düşünce Hayatına Damga Vuranlar	101
Talebe Cemiyeti Başkanlığı	106
Sosyal Faaliyetler	117
Staj Çalışmalarının Yansımaları	121
1950 Öncesi Bazı CHP Uygulamaları	130
1950 Sonrası Dış Politikadaki Bazı Gelişmeler	136

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM HAYAT MÜCADELESİ BAŞLIYOR

Okul-İş Münasebetleri	151
Askerlik Günleri	154
Nişan ve Evlilik	158
Ev ve Çalışma Hayatı	163

BEŞİNCİ BÖLÜM

1960 ÖNCESİNE AİT BAZI DEĞERLENDİRMELER VE İŞ HAYATI

1950'den-1960'a Türkiye'deki Bazı Gelişmeler	171
Eğitim Hayatındaki Gelişmeler.....	189
Güriş ile İş Hayatına Geçiş.....	192
1960 Öncesi Sosyal Çalışmalar	201

ALTINCI BÖLÜM

1960 İHTİLALİ ÖNCESİ VE SONRASI

27 Mayıs İhtilaline Giden Yolda Tarafların Durumu	211
27 Mayıs İhtilali ve Yansımaları.....	220
Siyasetin Ortasında Ama.....	225
Adalet Partisi'nde Genel Başkanlık Yarışı.....	232
Yaşanılan Yanlışlıklar	238
Yeni Bir İş Sahası Arayışı.....	244

YEDİNCİ BÖLÜM

EV VE İŞ HAYATINDAN KESİTLER

Evli Ankara Günleri: 1957-	253
1960-70'li Yılların İş Hayatından.....	263

SEKİZİNCİ BÖLÜM

PARSAN'IN KURULUŞU VE YURTDIŞI SEYAHATLER

Parsan'ın Kuruluşu.....	267
Yurt Dışı Gezilerlerinden İzler	275
Mesleki ve Sosyal Gurup Çalışmaları	284
Üç İş ve Üç Şahıs: Sabancı- Sazak- Bayar.....	288

DOKUZUNCU BÖLÜM

1970'DEN 1990'A

12 Mart'tan-12 Eylül'e	297
Özal'lı Yıllar	304
İşlerimiz Ne Oldu?	312
Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Ne Oldu?.....	321

ONUNCU BÖLÜM

1990-2000'Lİ YILLAR VE KAYIPLAR-KAZANÇLAR

Türkiye'nin Kayıp Yılları:	325
Avrupa Birliği ve Gümrük Birliği Anlaşması.....	330
Benim İçin En Büyük Kayıp: Türkân.....	333

Sovyetler Birliği'nin Dağılması	336
Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin Durumu	343
Dođu Türkistan ve Çin	354
Bölücülük-Terör ve Kürtçülük.....	356
Değişen Türkiye Manzaraları	361
Turizmde Yerimiz Neresi?	366
Özelleştirme ve Asil Çelik.....	368
Marmara Depreminin Etkileri.....	371
Batılı Ülkelerle Yapılan İşlerin Faydaları	374

ONBİRİNCİ BÖLÜM

ORTA DOĐU ÜLKELERİ İLE İŞLERİMİZ

Arap Ülkelerine İş Yapma Zorluğu Suudi Arabistan.....	379
Irak.....	381
Libya	388
Suriye.....	395
Birleşik Arap Emirlikleri	397
Bir Orta Dođu Deđerlendirmesi	402

ON İKİNCİ BÖLÜM

YENİ BİR YÜZYIL VE YENİ İŞ ALANLARI

Yeni Bir Yüzyıl.....	409
Milenyumun İşleri: Enerji	414
Maden	421

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YILLARIN DENEYİMİ VE GENÇLERE TAVSİYELER

Ortaklık Kültürü	425
İş Hayatı ile İlgili Duygu ve Düşünceler	433
Gençlere Bazı Öđütler.....	443

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HERKESİN BU MİLLETE BİR BORCU VAR

Türk Milletine Borcumuz Var	447
Dipnotlar	453
Dizin.....	465
Fotoğraflar	473

TAKDİM

Herkesin Kendini Bulacağı Bir Resim

TÜRK OCAKLARI eski genel başkanı ve Ankara Ticaret Odası meclis başkanı Nuri Gürgür; *“İdris (Yamantürk) ağabey hayatını yazmak istiyormuş, bu işi senin yapabileceğini kendisine söyledim”* dediğinde, 2012 yılının Ağustos ayı idi.

İdris Yamantürk kimdi?

Aynı camianın insanlarıydık, ama birbirimizi hem tanıyor hem tanı mıydık. İdris Bey, benim için Türk Ocağı’ndan ağabeylerimizin ağabeyiydi. Aramızda 25 yıllık bir yaş farkı vardı. Şahsi bir tanışıklığımız ve karşılıklı bir sohbetimiz hiç olmamıştı.

Nuri Bey’in bu sözü üzerine görüşme gününe kadar geçen üç aylık süre içinde İdris Yamantürk hakkında sanal ortamdan ve dost çevremizden malumat toplamaya başladım. Şahsi, ailesi, sahip olduğu firmaları, yaptığı işleri, kısaca hayatı hakkında bilgiler edinmeye çalıştım. Kendime göre bazı bilgiler edinmiş, en azından neler soracağımı ve nasıl bir yol takip edeceğimi kafamda şekillendirmiştim.

İdris Bey’in karşısına, Nevzat Kösoğlu ile yapmış olduğum söyleşi neticesinde ortaya çıkan “Bir Vatan Kurtarma Hikâyesi” kitabının yazarı, Osman Çakır kimliği ile çıkıyordum. O da beni hiç tanı mıyordu. Hiç tanımadığı bir kimseye

hayatını, hatıralarını hatta sırlarını anlatacaktı. Aynı tezgâhın ürünü idik, ama acaba doku uyuşması olacak mıydı?

“Benim altı satırı geçen bir yazı hayatım yoktur. Konuşmaya gelince: Düzgün cümleler kurarak konuşma gibi bir yapım da yok. Onun için, neyi nasıl ve ne kadar konuşurum onu da bilemem. Kendisine çok saygı duyduğum Süleyman (Demirel) Bey hatıralarımı yazmamı istedi. Benim bu konuda ne bir hazırlığım ne de bunu yapacak bir birikimim var” diyerek 10 Kasım 2012 tarihinde konuşmalara başladık.

“Olmazları, olumsuzları da söylemeyeceğim. İleri geri konuşarak kimseye hakaret etmeye, hiç kimseye de yapmadığı bir şeyi yaptı deme gibi bir niyetim yok. Ben bu kitabı bir hizmet yapmış olmak için konuşacağım. Bir hizmet olmayacaksa konuşmak dahi istemem. Okuyan olursa ne âlâ. Okumayan olursa da tarihin tozlu sayfalarına kalır.”

Kitabın yazılmasının amacını da böyle özetledi.

Bu kitap çalışmasını da bir nehir söyleşisi şeklinde yapmak niyetinde idim. İdris Bey, her ne kadar kendisini işlerinden soyutlayarak bu işe endekslemişse de çalışma programını yine kendisi belirledi. *“Ben bu işi bir an evvel bitirip kafamdan atmak istiyorum. Haftada dört gün, pazartesi, salı, çarşamba ve perşembe günleri her gün saat 12-17 arasını zamanımı sana ayıracağım ve dışarıya telefon görüşmeleri de dâhil kapalıyım”* diyerek bu işi bir görev saymış, kendisini de bu işe vakfetmiş gibiydi.

Gün ve saatlerle belirlenen çalışma süreleri aslında benim işimi biraz zorlaştırmıştı. Bu tarz söyleşilerin belirli aralıklarda sabırla, tabiri caiz ise “sindire sindire” yapılması gerekiyor. Günlük görüşmelerin tekrar dinlenilmesi ve bir sonraki görüşme için notlar alınması icap ediyordu. Böylece bir sonraki günün konuşmaları ile de onu bütünlüğü sağlanmış oluyordu. Günler ve aylarca bu şekilde devam eden çalışma sonucunda kitap da tamamlanmış oluyordu.

Bu çalışmaya başlarken okuyucuya vermek istediğim mesajlardan birisi de İdris Yamantürk ve GÜRİŞ Holding'in şahsında Türk sanayii ve sanayicilerini, Türkiye'de sanayiciliğin gelişmesini ve bu gelişmeler sırasında duyulan sıkıntıları, Türkiye'nin bulunduğu yeri ve bir başarının hikâyesini öne çıkartmaktı.

Haftada dört gün bir program dâhilinde konuşmalarımızı sürdürdük. Bu konuşmalar sırasında enteresan bir konu açıldığında, İdris Bey'in çok daha rahat konuştuğunu fark ettim. Hatta en verimli konuşmaların da bu sayede ortaya çıktığını belirtmek isterim.

Konuşma ve çalışmalarımız böyle bir tempo içine girince bir nehir söyleşi olmaktan çıktı, sohbet tarzına döndü. Ama konuşulanların her birisi tarihe geçecek ve yaşayanlar ile gelecek nesillerin ibret alacakları sözlerdi.

Okuma yazma oranının yüzde beşler seviyesinde olduğu bir Türkiye'de günde on iki kilometre yolu yaya yürüyerek okul hayatına başlayan, çalışma hayatında ise kendi ifadesiyle "Yürü ya kulum" diyen bir sesin arkasından koşarak başarıya ulaşmış bir iş adamı ve Türkiye Cumhuriyeti ile yaşıt, doksan yıla yaklaşan bir ömrün sahibi vardı. O halde bu kitap "Bir Cumhuriyet Çocuğunun Hayat Hikâyesi" olmalıydı.

İdris Bey, Allah uzun ve sağlıklı ömürler versin, şu anda 88 yaşını aşmış bir kimse. Ben bu kadar sağlam bir muhakeme ve hafıza ile karşılaşacağımı hiç zannetmiyordum. O yaşın üçte ikisine sahip insanlar bile "anlat" dediğinizde, ancak bildiklerinin üçte birisini net ve doğru olarak hatırlayabiliyorlar.

İdris Bey'e, bazı isimleri sorduğumda veya kendisi bazı isimler söyledikçe, soyadlarını daha sonra buluruz diyordu. Hakikaten daha sonra söylenen isimlerin yerini zamanını, mekânını, birbiriyle bağlantısını, soyadını vs. buldu. Sağlam bir hafızası vardı. Belki kronolojik bir anlatımı yoktu ama olayları ve kişileri gayet net olarak anlatıyordu. Zorlandığı anlarda da "bulurum" diyordu.

Bu görüşmeleri iki ay bir süre içinde yüz saatlik bir video kaydına aldık. Bütün hayatını konuştuk. Her şeyi konuştuk. Belki hiç sorulmaması gereken soruları da sordum.

Başlangıçta o da her şeyi söyleyip söylememekte tereddütlü idi. İdris Bey'in; *"Ben yalanı sevmem. Ömrümde yalan söylemedim sözü belki çok iddialı olur, ama hep doğruyu söyledim. Ama her doğruyu da söylemedim."* sözü

genel prensibiydi. Her doğruyu bana da söylediği kanaatinde değilim. Ben de bütün konuşulanları yazıya aktardığımı söyleyemem.

Konuşmaları İdris Bey'in hayatı içinde bir zaman sırasına koyarak yazılı metin haline getirdim. Bu metinleri İdris Bey'in denetiminde, kişi-tarih-zaman hataları var ise bunları düzeltme yolunu seçtik.

İdris Bey, hazırlanan metinler içinden kendisi, ailesi ve iş hayatı ile ilgili kısımları büyük ölçüde "makaslama" yolunu seçerek çıkarttı. Sebebini ise "Bunlar benim hayatım ve benim yaptıklarım. Oysa beni değil bizi anlatmak istiyorum" şeklinde bir mazeret sundu.

Şahıslarla ve müesseselerle ilgili olarak bir söz ve kalem kavgası oluşturabilecek konulardan ve isimlerden mümkün olduğu kadar uzak durmaya çalıştı. Kitabın sonuna bazı dipnot veya açıklamaları ben ilave ettim. Bunların bir kısmı anlatılanları destekleyici, bir kısmı da maksadın anlaşılabilmesi için okuyucuya sunulan bilgilerdir.

Kitabın adını başlangıçta "**Çarıktan Uçağa**" koymayı düşünmüştüm. Ama İdris Bey "Her insan ülkesine borçlu doğar. Bu borç, bu ülkeye, bu toprağa, bu millete hizmet borcudur. Genç nesillere bunu hatırlatmak istiyorum" diyerek kitabın adının "**Türk Milletine Borcumuz Var**" olmasını istediler.

İdris Yamantürk'ün hayat ve hatıralarının anlatımları bir konuşma üslubu ve bir tertip içinde okuyucuya takdim edilmiştir. Söz ile yazı dili arasında meydana gelebilecek hatalar var ise bu bana aittir. Ben bu kitabın neresindeyim sorusuna cevabı okuyucular başlıklarda ve satır aralarında bulabilirler.

On üç bölümden meydana gelen bu kitap ne bir tarih ne bir sosyoloji ne de bir siyaset kitabıdır. Dolu dolu yaşanmış ve bir daha da yaşanılmayacak bir hayatın yansılardır. Bu kitap İdris Yamantürk'ün şahsında o devir insanların yaşanmış öyküleridir. Biz "Bir Cumhuriyet Çocuğunun Hayat Hikâyesi" demiştik ama Cumhuriyet Türkiye'sine ait bu resim karelerinin içinde herkesin kendisini bulması mümkündür. Okuyucuya saygı ile sunulur.

Ankara-10 Ocak 2014

OSMAN ÇAKIR

osmancakir51@hotmail.com

ÖNSÖZ

HAYATIMIN hiçbir anında hatıra yazmadım ve yazmayı da düşünmedim.

Son yıllarda hatıralarımı yazmamı isteyen dostlarıma da “Milletimizin %99’u Müslüman’dır, ama Kur’an okuyan çok az. Milletimiz Cumhuriyetin nimetlerinden faydalanıyor, ancak Atatürk’ü tanıyanlar ve Atatürk’ü okuyanlar da çok az. Beni niçin okusunlar? Bu sebeple yazmam” dedim.

İki sene kadar önce 9. Cumhurbaşkanımız Sayın Süleyman Demirel’i ziyaretlerimin birinde, Sayın Demirel de hatıralarımı yazmamı istedi ve kendilerine yukarıdaki cevabı verdim.

Ancak, Sayın Demirel “yazmalısın” deyince fikrimi değiştirdim ve 90 yıla yaklaşan maceralı ömrümde hatırımda kalanları, bir söyleşi halinde Osman Çakır Bey’e anlattım. Kendi hayatımı ve yaşadıklarımı anlatmaktan çok aziz Türk milletinin ve ülkemizin içinden geçtiği ve benimde bir kısmını yaşayarak geldiğim yılları anlatmak, başta ailem ve haleflerim olmak üzere bu kitabı okuyanlara mal etmek istedim. İsteyenler kendilerine bir mesaj çıkarabilir ise mutlu olacağım.

Eğitim hayatında ailemin fedakârlığına ve ayrıca binlerce genci parasız yatılı veya burslu okutmayı bir Milli Eğitim politikası haline getiren devletimize, şükran borçluyum.

İş hayatında geldiğim noktada en büyük emeğin sahibi olan eşim Türkân Yamantürk’ü, rahmetle anıyorum.

İDRİS YAMANTÜRK

Ankara, 16 Ocak 2014

BİRİNCİ BÖLÜM
Çocukluğumun Hemşin'i

ÇOCUKLUK DÖNEMİ

Divânü Lügati't-Türk'ten İki Bin Kelime

Altmışaltı yaşındaki bir babanın beşinci karısının ilk çocuğu olarak 1926 yılının “kiraz ayında” yani haziran ayının sonunda doğmuşum. Nüfusa da çok erken yazdırmışlar. Hem de yedi sene önce. Okula başlayabilmem için önce yaş tashihi ile işe başlanmış ama yine de doğrusu yazılmamış. 1926 doğumlu olduğum halde kayıtlara doğum tarihim 1 Şubat 1928 olarak yazılmış.

Eskiden, bizim oralarda kazaya (ilçeye) giden birinin eline hemen bir kâğıt tutuşturulur, filancanın şu, şu çocukları doğdu, adı da budur denirmiş. O da nüfusa kaydettirir, ama kiminin adı, kiminin de yaşı yanlış yazılmış. Yahut da daha önce doğup ölmüş olanın yerine bir de bakıyorsunuz ki, -kayıttan düşürülmediği için- siz yazılmışsınız. Kimlik, adıyla, sanıyla üzerinize giydirilmiş. Artık o, siz olmuşsunuz.

İşin doğrusu ise nüfus memurunun ferasetine kalmış. Sahile inmek, ilçeye gitmek hiç de kolay değil. Güya Karadenizliyiz ama bizim oralarda denizi hiç görmeden ölenler var. Ben bile denizi on bir yaşında gördüm.

Anneme ne zaman doğduğumu sorduğumda, “kiraz mevsiminde” dedi. Eski takvim hesaplarında aylar 13 gün geriden gelir. 15 Haziran denilmişe bu aslında 28 Haziran’dır. Haziran ayı da kiraz mevsimine denk gelir. Ben de bu ayın sonunda doğmuşum diye kabul ediyorum.

Çamlıhemşin ilçesinin Konaklar mahallesine bağlı Orta Köyü'nde, yerleşik 6 hane Gülaboğlu ailesi var. Konaklar mahallesinin eski adı ise Makravis'ti. Orta köyünün kalan 10 hanesi ise eski adı Küşüve olan bugünkü Yolki köyüne bağlı bulunuyordu. Son zamanda Orta da muhtarlık olan 16 hanelik bir köydür. Altısı bizim ailedir. Yani Gülaboğlu ailesi. Soyadımızdan da anlaşılacağı gibi biz İnan üzerinden gelmişiz. "Gülab" Farsça bir kelime. "Çiçek suyu" demek!

Anlaşılan o ki; soyadımızla gelmişiz bu topraklara. 1715 tarihinde Molla Osman Gülaboğlu'na hitaben yazılmış o günkü Nahiye Müdürünün bir tezeresi var, bir evrak. Vesikada bir arazi meselesinde onun haklı olduğundan bahsediyor. Önce bir başka köye gelmişiz. O köyde bir müddet kaldıktan sonra da Orta'ya gelmişler. Benim araştırmama göre 1600'lerde Hemşin'e gelmişiz. Osmanlıca'yı biliyorum diyenlere tercüme ettirdim. Onu Latin harflerine çevirdiler, ama doğru dürüst de bir çeviri olmadı.

Soyadı kanunu çıktığında ağabeyim Yamantürk'ü seçiyor. Niye Yaman, Yamanlar, Ymanoğlu değil de Yamantürk, onu bilemiyorum. Ama güzel bir soyadı almış.

Bizim sülalede 8 ayrı soyadı var. Bunlar: Yamantürk, Gülay, Gültan, Gülab, Güllap, Gülaboğlu, Orta ve Atakan.

Kaşgarlı Mahmut'un yazdığı *Divânü Lügati't-Türk*'te¹ bulunan iki bin kadar kelime; ön ek, son ek olarak Hemşin'deki konuşma dilimize girmiş. Sözlükte yani *Divânü Lügati't-Türk*'te de onları işaretledim.

Evet. O lügatte ön ek ve son eklerden meydana gelen iki bin kelime bir hazine var. Bir köylü için bu miktar çoktur. Erzurum'da da kullanılan iki kelime: Birisi "alaf" hayvan yemi demek. Diğeri ise "kulun". Atın, süt emen yavrusuna *kulun*, 2-3 yaşlarındaki yavrularına da *tay* denir. Bunların ikisi de bizde aynen kullanılırdı. Bunlar lügatte var.

Hemşin'de Türkçe adlarla anılan başka köyler de var. Kavak, Sirt, Hala, Mollaveis, Cat, Meydan, Kale ve Başhemşin gibi. Bunun üzerinde niye duruyorum. Bazılarının, Hemşinliler Ermeni'den dönmediler diye iddiaları var. Ermeni'den dönmeyseler 1072'de yazılan *Divânü Lügati't-Türk*'te geçen Türkçe kelimeleri kimden öğrendiler. Kaldı ki, Gülaboğulları var, Mollalar var. Bizim köyde, ama başka mahallede başkaları da var. Biz altı aile değil belki yüz aileyiz Türkiye'de.

Erzurum'da var, İstanbul'da var, İzmir'de var. Tumanoğulları ailesi var. Tuman biliyorsunuz don-elbise demek. Ama Tumanoğulları çok kalabalık. Bizim muhtarlıkta iki aile var. Yolkiyi köyünde beş ila altı aile var.

Biz, Hemşin yöresinin ilk sakinleri değiliz. Sonradan yerleşmişiz. Bizden önce Ermeniler, onlardan önce de Cenevizliler falan varmış. Molla unvanı da çoktur. Bizim ailede de üç tane Molla ismi var. Bunlar İran üzerinden gelme olduğumuzun birer delili. Benim bildiğim, bizim Türklerde molla diye bir şey yoktur. Molla Osman, Molla Behlül, Molla Memiş bilinen meşhur isimler. Annemin babasının adı da Molla Mahmut'tur.

66 Yaşındaki Bir Babanın Beşinci Karısının Çocuğu: İdris

Ben doğduğumda babam 66 yaşında imiş. Annemin ilk çocuğuyum. Ama benim annem babamın beşinci karısı. Diğer dört hanımı da vefat etmiş. Babamın birinci karısından hiç çocuğu olmamış. İkinci karısından bir kız doğuyor. Diğer kardeşlerimin hepsi üçüncü karısından. Ondan da beş erkek iki kız kardeşimiz var. Dördüncü hanımından da çocuk olmuyor. Beşinci karısından yani annemden ben ve bir kız kardeşim doğuyor. Toplam on kardeş.

Babamın evliliklerinin hepsi de ölümler dolayısıyla yapılan evlilikler. Yani hiç birisinde iki eşlilik yok. Kardeşlerimin, doğum sırasına göre isimleri; Havva, Yunus, Niyazi, Şefika, Nazım, Tahsin, Meyrem, Mehmet, İdris ve Fatma'dır.

Annem, bize aşağı yukarı 5-6 saatlik -yayan- mesafede ve daha batıda bir köyden, Bodullu köyü ve Kamiloğulları sülalesinden. Bize göre Fırtına deresinin daha batısı. Oraya Uskürt dağı denilen bir dağı aşarak gidiliyordu.

Dedem Hüseyin (babamın babasını)'i hiç tanımadım. Çünkü ben doğduğumda babam 66 yaşındaydı. Amcalarımı da tanımadım. Ama beş adet halam vardı ve hepsi sağdı. Bunların içinde 95 yaşına kadar ve daha fazla yaşayanlar oldu. Onları tanıdım. Halalarımın adları da Fatma, Nesibe, Sultan, Ayşe ve Firdevs'tir.

Annem **Zeliha**; Molla Mahmut Efendi denilen bir adamın kızı. Annemin babasını da tanımadım. Dayılarımı da tanıma şansım olmadı. Çünkü iki tanesi ben doğmadan yıllar önce Sarıkamış'ta şehit olmuşlar.

Babam **İlyas Bey**, vakti zamanında Rusya'da çalışmış. Orada fırınları varmış. Kardeşleri erken öldüğü için hem gurbeti hem de köyü idare etmiş. Hemşin'de erkeksiz ev olmaz. Bu sebeple hep Rusya'ya gidip, gelmiş. Geldiği zaman da oradaki mallarını satmış. Gitmiş bu sefer yeniden, iyi çalışmayan bir fırın almış, onu işler hale getirmiş. Kârlı hale getirmiş, geleceği zaman da tekrar satmış. Kimseye de emanet edememiş.

Babam, eve birileri geldiğinde beni de yanına oturturdu. Bizim Hemşin'de birçok evin bir misafir odası vardır, odanın da şöminesi. Bu misafir odalarında bizim vazifemiz, (çocukların) omuzunda havlu, elinde leğen diğer elinde ise ibrikle misafirin eline su dökmektir. Babam ve annem mütedeyyin insanlardı.

Babam öldüğünde on yaşında idim. Kaza sonucu öldü. Yoksa bizim aile uzun ömürlüdür. Babam sağken bizim eve çok insan gelip giderdi. Gelen giden dediğim, misafir kişiler. Yoksa insanlar Allah'ın dağına niye gelsin ki? Ancak tahsildarlar gelir. O dönemlerde uygulanan vergi için hayvanları kayda geçiren memurlar gelirdi. Arada, bu hayvanlar doğru yazıldı mı diye kontrole gelenler olurdu. Geldiklerinde de bizim evde kalırlardı.

O günlerde bizim oralarda koyunun bir tanesi bir liraydı, ama vergisi 60 kuruştur. İnek üç, vergisi ise 90 kuruştur. Millet yazdırmamak için kendi malını dağa kaçırırdı. Malını satılığa çıkardığında da alan olmazdı.

Yani bir nevi varlık vergisi o zaman da vardı. Devletin başka geliri yoksa ne yapabilir? Bunu varlık vergisini müdafaa için değil, devletin başka çaresi olmadığını belirtmek için söylüyorum. Gelen tahsildarlardan biri de rahmetli valilerimizden Ahmet Faik Günday'ın kardeşi İbrahim Günday'dı.

Bizim köyde iki yol vardır. Birisi evlerin yanından geçer, diğeri de üst taraftan. Ama iki yol da bizim evin üstünde birleşir. Babamın vefatından sonraki günlerdeydi, tahsildar İbrahim Bey'i gördüm. Yanına gittim ve:

-İbrahim amca bize niye gelmiyorsun. Babam öldü ama bizim ev açık, dedim. O da "Gelirim şimdi geçmem lazım" dedi, ama bir daha da gelmedi. Herhalde ben çocuk olduğum için. Çünkü erkek olarak bizim evde sadece ben (10 - 11 yaşında) vardım.

Babam vefat ettiğinde ilkokul ikinci sınıftaydım. Babamla ilgili hafızamda kalan bilgiler bundan ibaret, ama ondan kalan bazı sözler benim de prensibim olmuştur.

“Mesul olmadığın işle meşgul olma.” sözü babamın prensiplerindendi. Babam kendisine ait olmayan hiçbir işle meşgul olmaz, hatta dönüp bakmazdı bile.

Bu söz benim için de hayat prensibi olmuştur. Bazen çocuklar soruyorlar. “Baba ne var ne yok?” diye. Ben Anadolu Ajansı mıyım? Ben bana ait olmayan işlerle meşgul olmam bilmiyor musunuz, diyorum.

Babamdan kalan ikinci bir davranış şekli ise; kendisi fakir olduğu halde hiç fakirliğini hissettirmedi. Herkes kendisini zengin zannediyordu. Hâlbuki babamdan bana kalan bir tek miras var, o da yamalı bir kadife pantolon. Öldüğünde yastığının altından sadece beş lirası çıktı. Bize kalan miras oydu. O da cenazesini kaldırmaya yetti. Ama bütün bunların içinde babam haysiyetini korumuştur. Allah rahmet eylesin.

Mükemmel bir insan olan babamdan aldığım iki miras vardı. Birincisi onun çocuğu olmak. İkincisi ise kendisinden küçük kız kardeşleri geldiğinde ayağa kalkmasıydı.

Liseyi bitirinceye kadar her yaz köydeydim ve **İlyas’ın oğlu** olarak itibar gördüm.